

Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 8 XVIII Liceum Ogólnokształcące

GEOGRAFIA - klasy 3 LO zakres ROZSZERZONY [zR]

I. Zasady oceniania i sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych.

1. Ocenianie ma charakter systematyczny i wieloaspektowy.
2. Formy sprawdzania wiedzy i umiejętności: odpowiedzi ustne (obejmujące zakres trzech ostatnich zagadnień), prace pisemne, prace klasowe / sprawdziany (zapowiadane z tygodniowym wyprzedzeniem, obejmujące większą niż trzy zagadnienia partię materiału i trwające ponad pół godziny), testy sprawdzające (wiadomości i umiejętności), kartkówki (pisemna forma sprawdzająca znajomość trzech ostatnich zagadnień bez obowiązku wcześniejszego zapowiadania), samodzielnie opracowany materiał (np. referat, elementy wykładu, prezentacja multimedialna, projekt, itp.).
3. Ocena jest jawna i (na prośbę ucznia lub rodzica) uzasadniona.
4. Pozostałe zasady obowiązujące przy zastosowaniu ustalonych form sprawdzania wiedzy i umiejętności oraz tryb uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej określa Statut Szkoły.

II. Ogólne założenia edukacyjne i cele programowe:

1. Rozumienie specjalistycznych pojęć i posługiwanie się terminami geograficznymi.
2. Rozszerzenie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk i procesów zachodzących w środowisku geograficznym.
3. Identyfikowanie sieci powiązań przyrodniczych, społecznych, kulturowych, gospodarczych i politycznych w przestrzeni geograficznej.
4. M możliwości wykorzystania technologii geoinformacyjnych w poznawaniu świata i problemów środowiska geograficznego.
5. Integrowanie wiedzy przyrodniczej, społecznej, ekonomicznej i humanistycznej.

III. WARUNKI I SPOSOBY SPRAWDZANIA I OCENIANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

ORAZ WYMAGANIA EDUKACYJNE Z GEOGRAFII - klasy 3 LO zakres ROZSZERZONY [zR]

1. Uczeń jest zobowiązany być przygotowanym do każdej lekcji, sprawdzianu lub kartkówki. Wyjątek stanowią szczególnie sytuacje losowe zgłaszane przed lekcją. [nie dotyczy zapowiadanych sprawdzianów i kartkówek]. Przy dłuższej nieobecności (min. 1 tydzień) nie ocenia się ucznia przez 3 dni.
2. Uczeń jest zobowiązany mieć na lekcji zeszyt przedmiotowy i podręcznik. Systematycznie i estetycznie prowadzić zeszyt przedmiotowy, uzupełniać notatki, ćwiczenia i zadania.
3. Nieobecność na lekcji nie zwalnia ucznia z przygotowania się do zajęć. Uczeń nieobecny na lekcjach, ma obowiązek uzupełnić w zeszycie przedmiotowym tematy i notatki.
4. Ocena wiedzy i umiejętności ucznia jest jawna, systematyczna i obiektywna. Uczniowie otrzymują wyniki: sprawdzianów – do 2 tygodni, kartkówek - 1 tydzień. Oceny z geografii są wystawiane w skali od 1 do 6 ze znakami „+,-”. Minimum 3 oceny bieżące są niezbędne do klasyfikacji ucznia.

5. Sprawdziany, kartkówki, odpowiedzi ustne oraz długoterminowe prace są obowiązkowe.
6. Korzystanie przez ucznia z niedozwolonej pomocy (np. podpowiedzi, ściągki, telefon, itp. ...) w czasie sprawdzianów, kartkówek lub odpowiedzi ustnej skutkuje otrzymaniem oceny niedostatecznej.
7. Sprawdzone prace pisemne uczeń otrzymuje na lekcji do wglądu. Zapoznaje się z ich wynikiem i ewentualne zastrzeżenia zgłasza do nauczyciela.
8. Ocena półroczna i roczna jest wystawiana na podstawie ocen cząstkowych, przy czym największą wagę mają oceny ze sprawdzianów, w drugiej kolejności są odpowiedzi ustne i kartkówki.
9. Ocena półroczna wynika z ocen cząstkowych uzyskanych przez ucznia w tym okresie a ocena roczna z ocen cząstkowych drugiego półrocza i oceny półrocznej.
10. Uczeń, który opuścił więcej niż 50 % lekcji może być nieklasyfikowany z przedmiotu. Przeprowadza się dla niego egzamin klasyfikacyjny.

IV. Sposoby i kryteria sprawdzania i oceniania osiągnięć edukacyjnych.

1. **Sprawdzian** wiadomości (klasówka, test sprawdzający) - obejmuje większą partię materiału (dział) w celu sprawdzenia stopnia opanowania wiadomości i umiejętności. Sprawdzian (klasówka) zapowiadany jest, z co najmniej 1 tygodniowym wyprzedzeniem, (adnotacja w dzienniku) z podaną datą i zakresem obowiązującego materiału. Sprawdziany oceniane są w systemie punktowym wg ustalonych kryteriów:
Kryterium zamiany punktów na stopnie szkolne w skali 1 do 6 ze znakami „+,-”..
96 - 100 % - *celujący (cel)*   70 - 84 % - *dobry (db)*   40 - 55 % - *dopuszczający (dop)*
85 - 95 % - *bardzo dobry (bdb)*   56 - 69 % - *dostateczny (dst)*   0 - 39 % - *niedostateczny (ndst)*

Uczeń nieobecny na sprawdzianie jest zobowiązany pisać go w terminie do 2 tygodni od daty sprawdzianu. W wyjątkowych przypadkach pisze w terminie ustalonym z nauczycielem. Sprawdzian uczeń może poprawiać na ocenę wyższą, w okresie 2 tygodni od daty oddania sprawdzianu.

2. **Kartkówka** – krótki sprawdzian wiedzy uczniów w formie pisemnej. Kartkówka obejmuje zakres materiału z trzech tematów lekcji i nie wymaga zapowiedzi. Jest oceniana wg kryteriów punktowych. Ocena z kartkówki może być traktowana jak ocena z odpowiedzi ustnej, gdyż jest sprawdzianem przygotowania się ucznia z bieżących tematów lekcyjnych. Kartkówkę uczeń może poprawiać na ocenę wyższą tylko 1 raz, w okresie do 3 tygodni od daty oddania kartkówki.
3. **Odpowiedź ustna** - obejmuje zakres trzech ostatnich tematów lekcji (połączona ze znajomością mapy), materiał będący tematem pracy domowej lub materiał lekcji bieżącej. Kryteria oceny: poziom opanowania wiadomości i umiejętności, orientacja na mapach geograficznych, sposób i logika wypowiedzi, poprawność językowa.
4. Karty pracy, ćwiczenia na lekcji – sprawdzenie praktycznej wiedzy i umiejętności uczniów z bieżącego materiału. Ocen z kart pracy i ćwiczeń na lekcji na lekcji nie poprawia się.
5. Zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń może być kontrolowany i oceniany na bieżąco.
6. Samodzielnie wykonane lub grupowe prace długoterminowe (referaty, prezentacje, opracowania projektów). Ocenia się: zgodność treści z tematem pracy, formę i estetykę wykonania, korzystanie z literatury i innych źródeł informacji, wkład własny w wykonanie pracy, sposób prezentacji, terminowość.

V. WYMAGANIA EDUKACYJNE NA OCENY Z GEOGRAFII DLA KLASY 3 LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO. [ZAKRES ROZSZERZONY]

Oblicza geografii _ Część 3 _ Zakres rozszerzony (wyd. Nowa Era)

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA OCENY ŚRÓDROCZNE (MATERIAŁ REALIZOWANY W I PÓLROCZU) I OCENY ROCZNE [KLASA 3 LO₄]

Wymagania konieczne ocena: DOPUSZCZAJĄCY	Wymagania podstawowe ocena: DOSTATECZNY	Wymagania rozszerzające ocena: DOBRY	Wymagania dopełniające ocena: BARDZO DOBRY	Wymagania wykraczające ocena: CELUJĄCY
---	--	---	---	---

I. Zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski

Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> • podaje powierzchnię Polski oraz długość jej granic lądowych i morskich • wymienia sąsiadów Polski i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wyłączna strefa ekonomiczna, wody terytorialne, morskie wody wewnętrzne</i> • wskazuje na mapie geometryczny środek Polski • wymienia na podstawie mapy geologicznej trzy wielkie struktury geologiczne Polski • przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy • przedstawia podział surowców mineralnych ze względu na zastosowanie • podaje nazwy i wysokości kulminacji w poszczególnych pasach rzeźby terenu • wymienia pasy rzeźby terenu w Polsce i ich zasięgi • wymienia formy rzeźby polodowcowej Polski • wymienia klimatyczne pory roku • wymienia czynniki wpływające na klimat Polski • podaje średnie wartości temperatury powietrza, średnie roczne sumy opadów atmosferycznych i długość okresu wegetacyjnego oraz określa częstość kierunków wiatru i liczbę dni z silnym wiatrem w Polsce na podstawie map tematycznych • wyjaśnia, czym jest bilans wodny • wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce • wskazuje na mapie zlewiska i dorzecza głównych rzek Polski • wymienia najmniejsze i największe jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie • wymienia największe sztuczne zbiorniki w Polsce i wskazuje je na mapie • podaje nazwy państw położonych nad Morzem Bałtyckim • wymienia wyspy Morza Bałtyckiego i podaje ich przynależność państwową • wymienia typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • odczytuje z mapy średnie wartości zasolenia oraz temperatury wody w Bałtyku 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia na podstawie mapy najdalej wysunięte punkty w Polsce oraz podaje ich współrzędne geograficzne • opisuje przebieg granic Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej • wymienia jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • podaje przykłady najważniejszych wydarzeń geologicznych w poszczególnych erach i okresach • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych surowców mineralnych Polski • podaje cechy ukształtowania powierzchni Polski • odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski • omawia zasięgi zlodowaceń na obszarze Polski na podstawie mapy • omawia cechy klimatu Polski na podstawie map klimatycznych i klimatogramów • wyjaśnia różnice między astronomicznymi, kalendarzowymi i klimatycznymi porami roku • wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce • przedstawia zróżnicowanie gęstości sieci rzecznej w Polsce na podstawie map tematycznych • opisuje rozmieszczenie jezior w Polsce • porównuje powierzchnię i głębokość głównych jezior Polski na podstawie danych statystycznych • przedstawia cechy Morza Bałtyckiego na podstawie mapy tematycznej • omawia zróżnicowanie zasolenia i temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku • opisuje florę i faunę Bałtyku 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • opisuje jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Polski na podstawie tabeli stratygraficznej • omawia znaczenie gospodarcze głównych surowców mineralnych Polski (węgiel kamienny, węgla brunatnego, rud miedzi i soli kamiennej) • wymienia czynniki wpływające na ukształtowanie powierzchni Polski • omawia rozmieszczenie form polodowcowych na obszarze Polski na podstawie mapy • podaje różnice między krajobrazem młodoglacjalnym a krajobrazem staroglacjalnym • przedstawia wpływ mas powietrza na pogodę w Polsce • omawia zróżnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów, okresu wegetacyjnego i wiatrów w Polsce • charakteryzuje zasoby wodne Polski • analizuje bilans wodny Polski • opisuje przyczyny niedoborów wody w Polsce • podaje przyczyny powstawania powodzi • charakteryzuje główne typy genetyczne jezior Polski na wybranych przykładach • przedstawia typy sztucznych zbiorników wodnych i podaje ich przykłady • omawia genezę Morza Bałtyckiego na podstawie map tematycznych • omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego na podstawie mapy • podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód Morza Bałtyckiego na podstawie mapy 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • przedstawia charakterystyczne cechy makroregionu, w którym mieszka • wymienia i opisuje jednostki tektoniczne występujące na obszarze własnego regionu • przedstawia przebieg strefy T-T na obszarze Polski na podstawie mapy geologicznej • omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania obszarów występowania surowców mineralnych w Polsce • charakteryzuje pasy rzeźby terenu • opisuje procesy egzogeniczne i endogeniczne mające wpływ na ukształtowanie powierzchni • wyjaśnia, czym jest klimat peryglacjalny • wykazuje wpływ poszczególnych czynników klimatycznych na klimat Polski • omawia cechy klimatu wybranego regionu Polski • przedstawia przyczyny i skutki niedoboru wody w wybranych regionach Polski • wymienia rodzaje powodzi występujących w Polsce • podaje przyczyny zróżnicowania gęstości sieci rzecznej w Polsce • omawia znaczenie jezior w Polsce • omawia funkcje sztucznych zbiorników w Polsce • charakteryzuje linię brzegową i typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje zmiany terytorium oraz granic Polski • przedstawia budowę geologiczną Polski na tle struktur geologicznych Europy • uzasadnia stwierdzenia, że Polska odznacza się skomplikowaną budową geologiczną • wyjaśnia uwarunkowania tworzenia się i występowania złóż surowców mineralnych • omawia występowanie głównych surowców mineralnych w regionie, w którym mieszka, i wyjaśnia, jak powstały ich złoża • podaje związki między budową geologiczną Polski, a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • porównuje ukształtowanie powierzchni Polski z ukształtowaniem europejskich krajów • omawia procesy, które zachodziły na obszarach występowania klimatu peryglacjalnego i wyjaśnia ich wpływ na obecne ukształtowanie powierzchni Polski • analizuje zróżnicowanie klimatyczne Polski • ocenia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski • analizuje zasoby wodne w swoim regionie, na podstawie różnych źródeł informacji • wykazuje na przykładach zależność sieci rzecznej od budowy geologicznej i rzeźby terenu • podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia jezior w Polsce • wyjaśnia przyczyny dużej koncentracji sztucznych zbiorników w południowej części Polski • przedstawia i ocenia stan środowiska przyrodniczego wód Bałtyku • proponuje działania ograniczające ilość zanieczyszczeń przedostających się do Bałtyku

II. Związki między elementami środowiska przyrodniczego

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie i obszar Tatr wskazuje na mapie przebieg granicy między Tatrami Wysokimi a Tatrami Zachodnimi wymienia piętra klimatyczno-roślinne w Tatrach wymienia góry średnie i góry niskie w Polsce opisuje położenie gór średnich i niskich wyjaśnia znaczenie terminu <i>flisz karpacki</i> wymienia główne rzeki Sudetów na podstawie mapy omawia położenie Gór Świętokrzyskich wyjaśnia znaczenie terminu <i>gołoborza</i> opisuje położenie i obszar pasa wyżyn wyróżnia główne jednostki w pasie wyżyn i wskazuje je na mapie opisuje położenie i obszar nizin wymienia główne rzeki i sztuczne zbiorniki wodne pasa nizin wymienia nazwy parków narodowych pasa nizin wskazuje na mapie duże aglomeracje w pasie nizin opisuje położenie i obszar pasa pojezierzy wymienia regiony wchodzące w skład pojezierzy wymienia największe kompleksy leśne pojezierzy i podaje nazwy krain, na których obszarze się one znajdują wymienia największe jeziora pasa pojezierzy i wskazuje je na mapie opisuje położenie, obszar i granice pasa pobrzeży wyróżnia krainy wchodzące w skład pasa pobrzeży wymienia nadmorskie miejscowości i podaje ich funkcje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na krajobraz Tatr przedstawia podział Tatr wymienia formy rzeźby wysokogórskiej charakteryzuje wody powierzchniowe Tatr opisuje świat zwierząt w Tatrach opisuje florę i faunę Bieszczad wymienia pasma górskie Sudetów opisuje klimat i roślinność Sudetów omawia warunki klimatyczne występujące w Górach Świętokrzyskich opisuje rzeźbę krasową na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie infografiki wymienia główne surowce mineralne występujące na wyżynach podaje cechy krajobrazu starogłacjalnego charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie nizin omawia warunki klimatyczne występujące w pasie nizin wymienia najważniejsze elementy środowiska przyrodniczego parków narodowych pasa nizin podaje cechy krajobrazu młodogłacjalnego na obszarze pojezierzy opisuje warunki klimatyczne występujące na pojezierzach opisuje cechy krajobrazu pasa pobrzeży wymienia czynniki rzeźbotwórcze wpływające na rzeźbę poszczególnych regionów pasa pobrzeży charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie pobrzeży 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia formy polodowcowe i formy krasowe występujące w Tatrach wymienia cechy klimatu Tatr opisuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki w Tatrach omawia piętność roślinną w Bieszczadach omawia cechy środowiska przyrodniczego Sudetów wymienia skały dominujące w budowie geologicznej poszczególnych pasm sudeckich charakteryzuje poszczególne pasma Sudetów charakteryzuje krajobraz gór niskich omawia cechy środowiska przyrodniczego Gór Świętokrzyskich charakteryzuje cechy środowiska pasa wyżyn opisuje zlodowacenia na obszarze pasa nizin przedstawia rzeźbę pasa nizin omawia zlodowacenia na obszarze pojezierzy omawia wpływ lodolodu na rzeźbę pojezierzy charakteryzuje użytkowanie terenu na pojezierzach przedstawia czynniki wpływające na rzeźbę pasa pobrzeży charakteryzuje środowisko przyrodnicze poszczególnych regionów pasa pobrzeży charakteryzuje typy wybrzeży Morza Bałtyckiego omawia wpływ Morza Bałtyckiego na klimat pobrzeży opisuje działalność gospodarczą w pasie pobrzeży 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia budowę geologiczną Tatr omawia wpływ procesów zewnętrznych na rzeźbę Tatr porównuje środowisko przyrodnicze Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich omawia budowę geologiczną Sudetów jako przykładu gór zrębowych omawia budowę geologiczną G.Świętokrzyskich charakteryzuje dzieje geologiczne pasa wyżyn opisuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego pasa wyżyn przedstawia warunki powstawania węgla kamiennego wyjaśnia wpływ lodolodu na środowisko nizin omawia proces powstawania pradolin i ich przebieg na obszarze pasa nizin wyjaśnia genezę pól wydymowych występujących w pasie nizin porównuje warunki klimatyczne Niziny Śląskiej z warunkami klimatycznymi N. Podlaskiej omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie surowców mineralnych i wód głębinowych w pasie nizin omawia wpływ budowy geologicznej pojezierzy na gleby i roślinność omawia zależności między elementami środowiska przyrodniczego w pasie pojezierzy omawia procesy powstawania mierzei i klifu na podstawie schematu charakteryzuje środowisko przyrodnicze Żuław Wiślanych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rozmieszczenie lodowców w Tatrach w plejstocenie na podstawie dostępnych źródeł informacji przedstawia czynniki decydujące o zmianach szaty roślinnej wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza porównuje granice pięter klimatyczno-roślinnych w Sudetach i Tatrach przedstawia różnice między cechami środowiska przyrodniczego Sudetów, Gór Świętokrzyskich i Bieszczad opisuje wpływ skał węglanowych i lessowych na inne elementy środowiska przyrodniczego opisuje czynniki przyrodnicze, które wpłynęły na gospodarowanie w pasie wyżyn wyjaśnia związek między budową geologiczną nizin a zagospodarowaniem tego obszaru przedstawia zależność między budową geologiczną pojezierzy a ich zagospodarowaniem porównuje krajobraz młodogłacjalny z krajobrazem starogłacjalnym (uwzględnia między innymi wysokości bezwzględne, formy terenu i wody powierzchniowe) omawia podobieństwa i różnice między środowiskiem przyrodniczym pojezierzy a środowiskiem przyrodniczym pobrzeży
--	--	---	---	--

III. Krajobrazy Polski

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz</i> wymienia czynniki kształtujące wybrane typy krajobrazów wymienia cechy krajobrazu przyrodniczego podaje przykłady krajobrazu przyrodniczego wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz kulturowy</i> podaje przykłady krajobrazu kulturowego wymienia cechy krajobrazu mozaikowego wyjaśnia, czym zajmuje się krajoznawstwo 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy krajobrazu wymienia główne funkcje krajobrazów wymienia typy krajobrazów przyrodniczych i podaje ich przykłady opisuje krajobraz leśny zbliżony do pierwotnego na przykładzie Puszczy Białowieskiej wymienia cechy krajobrazu górskiego ponad granicą lasu, torfowisk wysokich i muraw na przykładzie Karkonoszy podaje główne cechy krajobrazu turni na przykładzie Tatr podaje cechy krajobrazu kulturowego podaje cechy krajobrazu wiejskiego na przykładzie Roztocza podaje cechy krajobrazu małomiasteczkowego na przykładzie Tykocina wymienia elementy krajobrazu komunikacyjnego na podstawie fotografii wymienia organizacje krajoznawcze w Polsce wymienia główne metody ochrony krajobrazu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia podział krajobrazów ze względu na stopień przekształcenia środowiska porównuje krajobraz przyrodniczy z krajobrazem kulturowym charakteryzuje krajobrazy przyrodniczo-kulturowe charakteryzuje krajobrazy jeziorne i bagienno-łąkowe i podaje obszary ich występowania opisuje cechy krajobrazu podmiejskiego i rezydencjalnego na przykładzie podwarszawskich miejscowości opisuje cechy krajobrazu przemysłowego na wybranym przykładzie podaje główne działania promocyjne Polskiej Organizacji Turystycznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje krajobrazy wyróżnione ze względu na rzeźbę terenu charakteryzuje czynniki zagrażające krajobrazom przedstawia główne cechy wybranych krajobrazów przyrodniczych wymienia czynniki wpływające na zachowanie krajobrazów zbliżonych do pierwotnych charakteryzuje krajobraz kulturowy wielkich miast Polski na przykładzie Warszawy charakteryzuje krajobraz górniczy na przykładzie kopalni w Bełchatowie wyjaśnia, na czym polega ochrona krajobrazów, i podaje przykłady działań podejmowanych w jej ramach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rolę krajobrazu w życiu człowieka opisuje krajobraz dominujący w regionie, w którym mieszka, wymienia jego funkcje oraz ocenia stopień jego przekształcenia w wyniku antropopresji rozpozna na podstawie materiałów źródłowych, np. map, fotografii i obrazów satelitarnych, wybrane krajobrazy przyrodnicze i kulturowe prezentuje przykłady działań służących zachowaniu walorów krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz zapobieganiu ich degradacji
---	--	---	---	--

IV. Ludność i urbanizacja w Polsce

Uczeń:

- podaje aktualną liczbę ludności w Polsce
- wymienia województwa w Polsce i wskazuje je na mapie
- wyjaśnia znaczenie terminu *depopulacja*
- wymienia obszary w Polsce o dodatnim i ujemnym współczynniku przyrostu naturalnego na podstawie mapy
- wyjaśnia znaczenie terminu *współczynnik dzietności*
- wymienia obszary o najwyższym wskaźniku starości demograficznej
- wyjaśnia znaczenie terminu *współczynnik feminizacji*
- podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski
- podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce
- wymienia regiony silnie i słabo zaludnione na podstawie mapy gęstości zaludnienia
- wymienia obszary o dodatnim i ujemnym saldzie migracji wewnętrznych w Polsce
- wymienia państwa, w których żyje najliczniejsza Polonia, i wskazuje je na mapie
- wyjaśnia znaczenie terminów *mniejszość narodowa* i *mniejszość etniczna*
- wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce
- wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności
- wyjaśnia znaczenie terminu *aktywność ekonomiczna*
- omawia strukturę ludności Polski według aktywności ekonomicznej w 2019 r. na podstawie danych statystycznych
- wymienia sektory gospodarki
- wymienia wskaźniki dotyczące oceny poziomu życia ludności
- wyjaśnia znaczenie terminu *ubóstwo*
- wymienia wskaźniki ubóstwa
- wymienia organy władzy publicznej wybierane w demokratycznych wyborach w Polsce
- wymienia główne opcje polityczne w Polsce
- wymienia województwa o wysokim i o niskim wskaźniku urbanizacji
- wymienia miasta według grup wielkościowych na podstawie wykresu
- wymienia najludniejsze miasta Polski i wskazuje na mapie
- wymienia cechy wiejskiej sieci osadniczej
- wymienia wybrane typy genetyczne kształtów wsi

Uczeń:

- analizuje zmiany liczby ludności w Polsce w danym przedziale czasowym
- oblicza wskaźnik dynamiki zmian liczby ludności
- przedstawia trójstopniowy podział administracyjny Polski
- oblicza współczynnik przyrostu naturalnego na wybranym przykładzie
- przedstawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika starości demograficznej na podstawie mapy
- przedstawia regionalne zróżnicowanie współczynnika feminizacji na podstawie mapy
- oblicza współczynnik feminizacji
- podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce
- oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia
- podaje przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce
- omawia współczynnik salda migracji wewnętrznych w Polsce na podstawie mapy
- wymienia państwa, do których migrują Polacy w XXI w.
- podaje główne kierunki i wielkość współczesnych emigracji Polaków
- przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce na podstawie danych statystycznych
- podaje przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia ludności Polski
- wymienia czynniki wpływające na poziom życia
- wyjaśnia różnice między referendum ogólnokrajowymi a referendum lokalnymi
- omawia wskaźnik urbanizacji w Polsce i jego regionalne zróżnicowanie na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej
- omawia funkcje polskich miast i podaje ich przykłady
- podaje przykłady aglomeracji miejskich
- podaje różnice między aglomeracją monocentryczną a aglomeracją policentryczną
- wyjaśnia znaczenie terminu *inteligentne miasta* i podaje przykłady inteligentnych miast
- podaje wady i zalety życia na wsi

Uczeń:

- omawia zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej
- omawia skutki depopulacji
- analizuje współczynnik przyrostu naturalnego w Polsce na podstawie wykresu
- omawia współczynnik dzietności w Polsce w latach 1960–2019 na podstawie wykresu
- podaje przyczyny zmian przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich trzech dekadach
- podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa
- omawia wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie map tematycznych
- omawia zróżnicowanie przestrzenne salda migracji wewnętrznych w Polsce
- omawia wielkość migracji zagranicznych na pobyt stały w Polsce na podstawie wykresu
- przedstawia przestrzenne zróżnicowanie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce
- przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce
- charakteryzuje mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski
- omawia formy zatrudnienia w Polsce
- analizuje zróżnicowanie bezrobocia w Polsce na podstawie mapy
- omawia zróżnicowanie regionalne wskaźników dotyczących poziomu życia w Polsce na podstawie map tematycznych
- porównuje subiektywny wskaźnik poziomu zadowolenia z życia w miastach i na wsi na podstawie danych statystycznych
- analizuje frekwencję wyborczą w Polsce na podstawie wykresu
- przedstawia preferencje wyborcze Polaków na podstawie wykresu
- wyjaśnia uwarunkowania współczesnych procesów urbanizacyjnych w Polsce
- przedstawia przestrzenne zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych w Polsce na podstawie danych statystycznych
- opisuje czynniki warunkujące jakość życia w polskich miastach
- omawia czynniki sprzyjające zmianie miejsca zamieszkania i utrudniające tę zmianę
- charakteryzuje wybrane typy genetyczne kształtów wsi w Polsce
- omawia cechy strefy podmiejskiej

Uczeń:

- analizuje regionalne zróżnicowanie dynamiki zmian liczby ludności na podstawie danych statystycznych
- przedstawia zmiany przyrostu naturalnego w Polsce w drugiej połowie XX w. i na początku XXI w. na podstawie wykresu
- charakteryzuje zachowania prokreacyjne Polaków i ich przestrzenne zróżnicowanie
- wykazuje związek zachowań prokreacyjnych Polaków z warunkami społeczno-kulturowymi
- wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski oraz porównuje ją z piramidami wieku i płci ludności innych państw
- wykazuje wpływ czynników społeczno-ekonomicznych i historyczno-politycznych na rozmieszczenie ludności w Polsce
- omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce
- przedstawia główne motywy migracji Polaków na początku XXI w.
- analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski i jego składowe na podstawie wykresu
- porównuje wartości współczynnika aktywności zawodowej i stopy bezrobocia w Polsce z wartościami tych wskaźników w krajach UE
- analizuje zmiany struktury zatrudnienia w Polsce na podstawie danych statystycznych
- wyjaśnia na przykładach przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce
- porównuje poziom życia ludności w Polsce z poziomem życia w innych krajach
- analizuje przestrzenne zróżnicowanie frekwencji wyborczej w Polsce na podstawie map
- wymienia przyczyny przestrzennego zróżnicowania preferencji wyborczych Polaków
- opisuje na przykładach układy urbanistyczne miast powstałych w różnych okresach historycznych
- przedstawia działania związane z rewitalizacją podupadłych dzielnic miast
- przedstawia zróżnicowanie wiejskiej sieci osadniczej w Polsce na podstawie mapy
- omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce
- przedstawia demograficzne i społeczne przemiany na obszarach wiejskich
- omawia funkcjonalne i przestrzenne przemiany na obszarach wiejskich

Uczeń:

- prognozuje wpływ współczesnych przemian demograficznych w Polsce na rozwój społeczno-gospodarczego kraju
- przedstawia działania rządu w zakresie polityki prorodzinnej i ich wpływ na zachowania prokreacyjne Polaków
- analizuje zmiany przyrostu naturalnego i przyrostu rzeczywistego ludności Polski na podstawie dostępnych źródeł informacji
- przedstawia działania przeciwdziałające wyludnianiu się niektórych obszarów Polski podejmowane na szczeblu rządowym i samorządowym
- przedstawia sytuację migracyjną w regionie, w którym mieszka, na podstawie dostępnych źródeł informacji
- przedstawia przyczyny niewielkiego zróżnicowania narodowo-etnicznego ludności Polski
- wyjaśnia wpływ starzenia się polskiego społeczeństwa na rynek pracy
- opisuje działania państwa na rzecz ograniczania ubóstwa
- ocenia regionalne zróżnicowanie pomocy społecznej w Polsce na podstawie mapy
- analizuje wyniki wyborów w regionie, w którym mieszka, na podstawie danych PKW
- porównuje frekwencję i wyniki ostatnich wyborów do Sejmu RP w regionie, w którym mieszka, z wynikami w całej Polsce
- wyjaśnia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na przebieg urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej
- omawia przyczyny i konsekwencje gettoizacji przestrzeni miejskiej
- wykazuje zależność między zmianami w osadnictwie wiejskim a przemianami społeczno-gospodarczymi zachodzącymi w Polsce

V. Gospodarka Polski

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa wymienia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa wyjaśnia znaczenie terminu <i>rolnictwo ekologiczne</i> podaje liczbę ekologicznych gospodarstw w Polsce wymienia cechy żywności ekologicznej wyjaśnia, na czym polegała transformacja gospodarcza po 1989 r. wyjaśnia, na czym polegała restrukturyzacja przemysłu wymienia najważniejsze działy przemysłu high-tech w Polsce wymienia rodzaje transportu w Polsce wymienia główne porty lotnicze w Polsce wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce i wskazuje je na mapie wymienia rodzaje działalności gospodarczej zaliczane do gospodarki morskiej wskazuje na mapie główne porty handlowe i pasażerskie na polskim wybrzeżu wskazuje na mapie główne porty rybackie na polskim wybrzeżu przedstawia walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce wymienia główne obszary turystyczne Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia obszary w Polsce o najkorzystniejszych warunkach rozwoju rolnictwa podaje cechy rolnictwa ekologicznego opisuje zmiany liczby gospodarstw ekologicznych w Polsce podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia zakładów przemysłowych w Polsce określa miejsce Polski w światowej produkcji przemysłowej na podstawie danych statystycznych wymienia czynniki decydujące o lokalizacji zakładów przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce opisuje zróżnicowanie gęstości dróg kołowych według województw oraz przebieg autostrad i dróg ekspresowych w Polsce opisuje zróżnicowanie gęstości sieci kolejowej w Polsce wymienia grupy ładunkowe, w których przeładunku specjalizują się poszczególne porty morskie przedstawia walory kulturowe sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rolę rolnictwa w polskiej gospodarce przedstawia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w Polsce przedstawia rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce po przystąpieniu naszego kraju do UE opisuje cechy socjalistycznej gospodarki podaje przyczyny przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. przedstawia uwarunkowania rozwoju przemysłu high-tech i czynniki jego lokalizacji w Polsce przedstawia rozmieszczenie ośrodków przemysłu high-tech w Polsce omawia znaczenie działalności badawczo-rozwojowej w rozwoju przemysłu high-tech podaje przyczyny zmian w polskim transporcie opisuje rozwój transportu samochodowego omawia czynniki wpływające na rozwój transportu śródlądowego w Polsce charakteryzuje transport lotniczy w Polsce omawia transport przesyłowy w Polsce ocenia walory przyrodnicze warunkujące rozwój turystyki w Polsce przedstawia polskie obiekty znajdujące się na <i>Liście UNESCO</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa omawia regionalne zróżnicowanie pozaprzyrodniczych czynników rozwoju rolnictwa na podstawie mapy przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego przedstawia charakter przemian strukturalnych w polskim przemyśle po 1989 r. wyjaśnia skutki przemian strukturalnych w polskim przemyśle po 1989 r. omawia działalność parku technologicznego na przykładzie Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego Gdynia omawia zmiany w polskim transporcie ^{xx, XXI w.} podaje przyczyny nierównomiernej gęstości sieci kolejowej na podstawie mapy porównuje transport kolejowy i samochodowy w Polsce z transportem kolejowym i samochodowym w Unii Europejskiej omawia transport przesyłowy w Polsce przedstawia przemiany zachodzące w przemyśle stoczniowym w Polsce ocenia walory kulturowe turystyki w Polsce analizuje stan infrastruktury turystycznej Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje wpływ warunków przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na możliwości przemian strukturalnych w rolnictwie Polski omawia znaczenie rolnictwa ekologicznego w dobie zmian klimatu przedstawia perspektywy rozwoju przemysłu w Polsce ocenia wpływ przystąpienia Polski do UE na rozwój przemysłu w naszym kraju przedstawia hipotezy dotyczące perspektyw rozwoju przemysłu high-tech w Polsce przedstawia perspektywy rozwoju żeglugi śródlądowej w Polsce określa znaczenie węzłów i terminali transportowych dla gospodarki kraju ocenia szanse i zagrożenia rozwoju polskiej żeglugi promowej na Bałtyku ocenia możliwości rozwoju przemysłu stoczniowego w Polsce przedstawia stan i perspektywy rozwoju polskiego rybołówstwa prezentuje wartość obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Polski na przykładzie wybranego regionu lub szlaku turystycznego
--	--	--	---	---

VI. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje zanieczyszczeń powietrza wyjaśnia, na czym polega eutrofizacja wód wyjaśnia znaczenie terminu <i>degradacja gleb</i> wyjaśnia, dlaczego należy chronić środowisko przyrodnicze wymienia formy ochrony przyrody w Polsce na podstawie mapy wymienia parki narodowe w Polsce wymienia przykłady gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny zanieczyszczenia powietrza w Polsce podaje przyczyny zanieczyszczenia wód wymienia przyczyny degradacji gleb wymienia parki narodowe w Polsce wymienia elementy środowiska podlegające ochronie w poszczególnych parkach narodowych w Polsce wymienia rodzaje obszarów chronionych w Polsce wymienia indywidualne formy ochrony przyrody w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia stan środowiska przyrodniczego w Polsce i jego zmiany w XX i XXI w. wymienia rodzaje odpadów stanowiących zagrożenie dla środowiska omawia wybrane zanieczyszczenia powietrza w Polsce według źródeł ich emisji prezentuje przykłady działań na rzecz ochrony przyrody podejmowanych w Polsce przedstawia przestrzenne rozmieszczenie form ochrony przyrody w Polsce opisuje walory środowiskowe poszczególnych parków narodowych w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany stanu środowiska w Polsce w XX i XXI w. podaje przyczyny zmniejszania się emisji zanieczyszczeń powietrza w Polsce analizuje wielkość produkcji odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce prezentuje zadania instytucji powołanych do oceny stanu środowiska wyjaśnia, na czym polegały restytucja gatunków i reintrodukcja przedstawia międzynarodowe formy ochrony przyrody 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> dokonuje analizy stanu środowiska w Polsce i w regionie, w którym mieszka, na podstawie danych statystycznych i aplikacji GIS uzasadnia potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego Polski podaje przykłady działań na rzecz ochrony środowiska, które mogą być podejmowane przez każdego człowieka znajduje w internecie informacje dotyczące form ochrony przyrody w Polsce
--	--	--	---	---

VII. Badania i obserwacje terenowe

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> znajduje informacje przydatne podczas analizy na oficjalnych stronach internetowych firm, przedsiębiorstw i urzędów przygotowuje kwestionariusz ankiety wykonuje proste obliczenia sporządza dokumentację fotograficzną 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> dokonuje wyboru przedmiotu i o obszarze badań odczytuje informacje z opracowań kartograficznych i map internetowych zbiera informacje z wykorzystaniem map, danych statystycznych lub obserwacji w terenie opracowuje wyniki ankiety 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> selekcjonuje i dokumentuje wyniki prowadzonych obserwacji identyfikuje problemy występujące na wybranym obszarze 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyciąga wnioski z przeprowadzonych obserwacji i badań porównuje dane statystyczne dotyczące różnych obszarów zaczerpnięte z publikacji GUS 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> prezentuje wyniki badań i opracowania kartograficzne prestawia wyniki badań w pracy pisemnej formułuje wnioski i proponuje działania przedstawia wyniki analizy SWOT dla wybranej miejscowości
--	---	---	---	--

*****